

EL BONOBOS I NOSALTRES

Els ximpanzés i nosaltres compartim més del 98% de l'estructura genètica. Observar, doncs, la seva forma d'actuar pot ajudar-nos a comprendre més en profunditat què és l'home. No hi ha diferències significatives entre el primer any de vida d'un ximpanzé i el d'un bebè humà. Responen al somriure de la mainadera, o de la mare, juguen amb joguines de colors llampants que els atreuen, s'agafen al dit de la mainadera... els problemes comencen al cap del primer any. Un bebè humà d'un any i pocs mesos es capaç de jugar amb peces d'arquitectura, fer assamblatges... cosa que un ximpanzé no pot fer. I òbviament no poden adquirir el llenguatge articulat, ni el nivell d'abstracció i de símbols que es relacionen amb el llenguatge. El ximpanzé és capaç de fabricar estris per trencar nous, per prendre la mel dels ruscós o per menjar petits insectes i formigues. També són capaços de col·laborar en accions de caça i de buscar aliats en les pugnes de poder dins el grup fent petits serveis que després es cobren.

Però en l'antropologia comparada la innovació més important de la darrera dècada és la descoberta del bonobo a les selves de centre del Zaire. Durant molts anys es considerava que el bonobo, o ximpanzé nan, era una subespècie del ximpanzé, però actualment es classifica com una espècie a part. Tenen la cara més axatada que el ximpanzé, són més prims i tenen els braços tan llargs com les cames. El seu rostre és més diferenciat individualment que el dels ximpanzés. Fan sempre contacte visual i la seva mirada és franca i directa (a diferència del ximpanzé que generalment defuig la mirada i només mira fit a fit en l'agressió).

Els bonobos són més pacífics que els ximpanzés i viuen en grups que tant poden ser liderats per un mascle com per una femella. En canvi els líders dels grups de ximpanzés són sempre mascles. Una característica important dels bonobos és el fet que per alleugerir la tensió dins el grup utilitzen el sexe. El practiquen del matí a la nit amb qualssevol excusa i s'aparellen -com els humans- en qualsevol fase del cicle sexual. En canvi els ximpanzés només s'aparellen en determinats dies del cicle quan les femelles presenten una infladura característica de les zones sexuals, que en les femelles bonobo està sempre present. En el grup bonobo tothom fa l'amor amb tothom, fins i tot mascles amb mascles, femelles amb femelles i cries. L'únic tabú és entre mares i cries de més de sis anys. El sexe no està vinculat a la reproducció i l'utilitzen per saludar-se, per reforçar relacions grupals... Mai no s'ha vist un bonobo que mati bonobos i sembla que se'ls podria aplicar la vella dita: fer l'amor i no la guerra.

L'estudi dels bonobos ha estat molt vinculat als treballs fets amb Kanze, un mascle que viu a la Universitat de l'Estat de Geòrgia. Kanze no pot reproduir els sons del llenguatge humà però pot perfectament comunicar-se tocant les tecles d'un ordinador. En un vídeo realitzat per la televisió japonesa apareix d'excursió amb les seves cuidadores, complint les ordres que se li donen per telèfon, i fins i tot obeint ordres absurdes o il·lògiques que li dóna la cuidadora coberta amb una màscara per tal que no es pugui establir cap tipus de comunicació no-verbal. Kanze ha demostrat que pot relacionar símbols amb paraules i que, en conseqüència, els bonobos tenen capacitat per captar els fonaments del llenguatge. En estat natural els bonobos són més cridaners i més juganers que qualsevol altre simi i aquest és un tret que també els acostava als humans. Si diem que l'home és *faber i ludens*, cal acceptar que aquests dos elements bàsics en el naixement i en el desenvolupament de la cultura apareixen també al menys d'una manera intuïtiva en els simis.

[Resum del documental: *Els simis i nosaltres*. B.B.C, projectat a Canal +, 28.6.95]

Text elaborat per Júlia TORRES CANELA i Ramon ALCOBERRO